

Miguel Garcia

«Η Βαρκελώνη είναι Δική μας!»

Ελευθεριακή Κουλτούρα - Το Μοναστήρι Του Θελήματος 2

Το παρόν απόσπασμα από το βιβλίο *Miguel Garcia Story* ετοιμάστηκε στο Εργαστήρι της Ελευθεριακής Κουλτούρας με γενική επιμέλεια έκδοσης του Παναγιώτη Καλαμαρά και κυκλοφόρησε στη μητρόπολη της Αθήνας σε περιορισμένο αριθμό αντιτύπων για πρώτη φορά το 1996 και σε δεύτερη έκδοση το καλοκαίρι του 2013, με τη χρήση να είναι ελεύθερη αποικειστικά για τους σκοπούς των κινήματων του κοινωνικού ανταγωνισμού. Το σκίτσο του εξωφύλλου είναι του Clifford Harper. Κεντρική διάθεση στο βιβλιοπωλείο «Ο χώρος της Ελευθεριακής Κουλτούρας», Ερесьου 52, Εξάρχεια. Τηλέφωνο επικοινωνίας: 210.38.04.525.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Albert Meltzer

Πίσω στις μέρες που το ισπανικό εργατικό κίνημα μαχόταν ενάντια στην κυρίαρχη τάξη με σχεδόν καθημερινές απεργίες (ενώ στην υπόλοιπη Ευρώπη οι εργάτες πολεμούσαν μεταξύ τους σε μια μάταιη θυσία στον ιμπεριαλισμό), στις «αναρχικές γειτονιές» της Βαρκελώνης ακόμη και τα παιδιά που πουλούσαν τις εφημερίδες (μερικά 8 και 11 ετών) απαίτησαν περισσότερα χρήματα για τη διάθεση των καθημερινών φύλλων (φιλογερμανικών εάν ανήκαν στους μοναρχικούς, φιλοσυμμαχικών εάν ανήκαν στους ρεπουμπλικανούς). Οι ιδιοκτήτες έπνιξαν τις διαφορές τους σε έναν αγώνα ενάντια σε αυτούς τους τρομερούς εχθρούς και κάλεσαν την Γιουάργδια Σιβίλ. Σε μια επίθεση επί των ενάντια στους μικρούς εφημεριδοπώλες, ένας ένοπλος της Γιουάργδια Σιβίλ έπεσε θύμα του πετροπόλεμου, σωριάστηκε κάτω αιμορραγώντας από το μάτι.

Το παιδί – αν και καταγόταν από ένα σπίτι όπου ο πατέρας, η μητέρα, οι αδελφές, οι αδελφοί, υποστήριζαν τη CNT και ο πατέρας του υπήρξε σωματοφύλακας του Σαλβαδόρ Σεγκουί, αγωνιστή γραμματέα του συνδικάτου, γνωστού και αγαπητού με το ψευδώνυμο «Ζαχαρόπαιδο», λόγω του βλέμματός του και παρά τη σιληρότητά του – πήγε να τον βοηθήσει. Όμως η Βαρκελώνη δεν ήταν ασφαλής γι' αυτό και δραπέτευσε στη Γαλλία.

Έτσι ο Μιγκουέλ Γκαρθία αναμείχθηκε από τα παιδιά του χρόνια στο διεθνές αναρχικό κίνημα. Έμαθε να μιλάει γαλλικά το ίδιο καλά με τα ισπανικά. Πάλεψε σιληρά και στις δύο χώρες για το ελευθεριακό ιδανικό. Στην πλατεία Ρεάλ μαζεύτηκαν αυτός, οι φίλοι και οι γνωστοί του, όταν ξέσπασαν οι μάχες του εμφυλίου πολέμου. Οι περισσότεροι εργάτες έτρεξαν στα γραφεία των συνδικάτων της CNT και από εκεί, γενικά χωρίς άλλο εξοπλισμό πέρα από κάποια εργαλεία του σπιτιού και της δουλειάς – μαχαιρία, τσεκούρια, μπαλτάδες – περικινώσαν το κτίριο του αρχηγείου του στρατού.

Στα 28 και ήδη βετεράνος πολλών αγώνων, ο Μιγκουέλ Γκαρθία πήρε τους φίλους του από την πλατεία Ρεάλ και έτρεξαν στην αντίθετη κατεύθυνση, μέσω της Ράμπλας, προς την πλούσια πλευρά της Βαρκελώνης, αλώνοντας τα οπλοπωλεία. Μάζεψαν μεγάλη μια ποσό-

τητα όπλων βάσει μιας έτοιμης λίστας και μετά κατευθύνθηκαν προς την πλατεία Κολόμβου (αφού πέρασαν μια στιγμή έντασης όταν συναντήθηκαν με μια ένοπλη ομάδα της Γιουάργια Σιβιλ καθώς φοβήθηκαν μήπως τους ρίξουν από πίσω. Προχώρησαν προκλητικά φωνάζοντας συνθήματα της CNT. Οι άνδρες της Γιουάργια τους χαιρέτησαν. Ήταν πιστοί στο Λαϊκό Μέτωπο όχι όμως σε τέτοιο βαθμό ώστε να πάνε στην πλατεία να πολεμήσουν τους φασίστες στασιαστές: προτίμησαν να περιμένουν παθητικά προκειμένου να υπακούσουν σε οποιαδήποτε κυβέρνηση προέκυπτε.

Πήγε πρώτα στο μέτωπο της Σαραγόσας και μετά σε εκείνο της Μαδρίτης, όπου πέρασε το υπόλοιπο του εμφυλίου πολέμου.

Όταν τέλειωσε ο πόλεμος αγωνίστηκε ενάντια στον Φράνκο και στάλθηκε σε στρατόπεδο συγκέντρωσης, όπου πέρασε 2,5 χρόνια «αναμόρφωσης». Αλλά, όπως έλεγε ο ίδιος, ήταν «κακός μαθητής». Εκεί συνάντησε τον Φατσερίας και τους αδελφούς Σαμπατέ και αποφάσισε, μαζί τους, να ξαναστήσουν την οργάνωση μόλις απελευθερώνονταν. Μετά την απελευθέρωσή τους μπήκαν στην ισπανική αντίσταση (1939-1949) για την οποία γνωρίζουμε ελάχιστα.

Υπήρξαν πολλές μορφές αυτής της αντίστασης. Το παράνομο πέ- ρασμα ανθρώπων και όπλων από τα σύνορα και μέσω των βουνών από ή προς τη Βαρκελώνη. Η αναδιοργάνωση των συνδικάτων της CNT. Τα σαμποτάζ ενάντια στον Φράνκο και ιδιαίτερος ενάντια στις πολεμικές προσπάθειες του Άξονα. Ένας-ένας οι ήρωες της αντίστασης —ληστές μετά το 1939 σύμφωνα με τον Φράνκο αλλά και μετά το 1945 και για τους Συμμάχους!— έπεσαν σε παγίδες. Ελάχιστα επιβίωσαν. Ο Μασάνα, που πέθανε πρόσφατα, ο «τελευταίος των ανταρτών του βουνού», ο Μιγκουέλ Γκαρθία, αντάρτης πόλεων στη Γαλλία, οργανωτής του παράνομου τύπου στη Βαρκελώνη, μέ- ρος της αλυσίδας των αποδράσεων από την Καταλωνία.

Όπως πολλοί άλλοι ο Μιγκουέλ πιάστηκε και έμεινε στη φυλακή για 20 χρόνια (μετά τη μετατροπή της καταδίκης του σε θάνατο λόγω των διεθνών πιέσεων). Τα περιγράφει όλα αυτά στο βιβλίο του *Φυλακισμένος του Φράνκο*. Οι εν όπλοις σύντροφοί του πέθαναν, αλλά αυτός κατάφερε να επιβιώσει. Και όταν αποφυλακίστηκε, ξεκίνησε έναν καινούργιο αγώνα. Μιλώντας καλά ιταλικά, τέλεια γαλλικά και όχι τόσο καλά αγγλικά (τα οποία έμαθε στη φυλακή για να μπορεί να διαβάζει αγγλικές και αμερικανικές εφημερίδες), αποφάσισε να πάει στο εξωτερικό και να καταγγείλει από εκεί το καθεστώς του

Φράνκο, οργανώνοντας τη νέα αντίσταση και δουλεύοντας για το μέλλον. Χωρίς δεκάρα, χωρίς καμιά υποδομή πέρα από τη γνήσια πίστη του, ήρθε και έγινε μέλος του Μαύρου Σταυρού του Λονδίνου.

Έδωσε ομιλίες σε ολόκληρη την Αγγλία και τη Σικωτία, αλλά και στη Δυτική Γερμανία —όπως επίσης κατόπιν τεχνάσματος και στο Ανατολικό Βερολίνο— στη Γαλλία, το Βέλγιο, την Ιταλία... Θυμά- μαι πολύ καλά που τον πήγαίνα από πόλη σε πόλη, καθώς και τους πανηγυρισμούς και τα τραγούδια όταν περνούσαμε ένα απαγορευμέ- νο σύνορο (η αστυνομία του Φράνκο ποτέ δεν ερυνούσε ένα αγγλι- κό αυτοκίνητο!).

Όταν κυκλοφόρησε το βιβλίο παρουσιάστηκε εκτενώς, συνήθως σε αντιπαράθεση με το βιβλίο *Στην Κρυψώνα* ενός σοσιαλιστή δημάρ- χου, επίσης αντίπαλου του Φράνκο, που θεωρούσε τους αναρχικούς χαζούς. Στη γερμανική έκδοση του *Φυλακισμένος του Φράνκο* ο Μι- γκουέλ έγραψε στην εισαγωγή ότι ο δήμαρχος πέρασε 30 χρόνια κρυμμένος σε ένα ντουλάπι, ακριβώς όπως έκανε και ο γερμανικός σοσιαλισμός. Στο βιβλίο του αναφερόταν στους «χαζούς» στη Γερ- μανία και αλλού, που αντιστάθηκαν. Πίστευε ακράδαντα πως απένα- ντι στην τυραννία δεν χωρεί κανένας συμβιβασμός, κανένα έλεος.

Αυτό που δίνει στον Μιγκουέλ τη μοναδική του θέση στην ελευθε- ριακή ιστορία δεν είναι τόσο τα χρόνια των αγώνων του στην Ισπα- νία προς υπεράσπιση των αναρχικών του πεποιθήσεων όσο το γεγο- νός ότι αφού βγήκε μετά από μια εικοσάχρονη φυλάκιση, μπήκε πάλι μπροστά, σε μια νέα κατεύθυνση, αυτή τη φορά σε διεθνές επί- πεδο.

Ενέπνευσε όλες τις αναρχικές επαναστατικές ομάδες, την Angry Brigade, την 1st May Solidarity, το MIL... όπως και άλλες στην Ι- σπανία, τη Γερμανία και την Αγγλία. Εκτιμούσε ότι μετά από τόσα χρόνια φρανκικής καταπίεσης όπου όλη η δημοσιότητα είχε δοθεί στο ΚΚ και το αναρχικό κίνημα παρέμενε αγνοημένο, έπρεπε να στραφεί η παγκόσμια προσοχή στην ισπανική κατάσταση και ιδιαι- τέρως στην πρακτική συνεργασία που θα οδηγούσε σε μια διαφορο- ποίηση της στάσης διάφορων εφημερίδων σε παγκόσμιο επίπεδο.

Ποτέ κανείς δεν θα αντιληφθεί πλήρως τι του οφείλει το διεθνές επαναστατικό κίνημα. Οι επαφές του στην Ισπανία μας διευκόλυναν να βοηθήσουμε έναν μεγάλο αριθμό ελευθεριακών φυλακισμένων, όμως αυτές δεν περιορίζονταν μονάχα στην Ισπανία. Σε ολόκληρη την Ευρώπη υπήρχαν άνθρωποι που βοήθησε με τον έναν ή τον άλ-

λο τρόπο (ένας πραγματικός διεθνιστής, ενδιαφερόταν το ίδιο να βοηθήσει τα μέλη μιας κατάληψης στο Λονδίνο όπως και την ανοικοδόμηση του συνδικαλιστικού κινήματος στην Καταλωνία). Πριν πεθάνει προσπαθούσε να επισκεφτεί τις ΗΠΑ για μια σειρά διαλέξεων («Μετά θα έρθω μαζί σου στην Αφρική» μου είχε πει).

Ο Μιγκουέλ πέθανε από φυματίωση, μετά από σκληρή ζωή που άξιζε τον κόπο να τη ζήσει. Υπήρξε για όλους μας μια μεγάλη εμπνευση. ►

Η Βαριελώνη είναι δική μας! Αυτό φώναζαν στο τέλος εκείνης, της περιφημής πια σήμερα ημέρας, της 19^{ης} Ιούλη 1936. Παντού κυμάτιζε η μαυροϊονική σημαία της CNT. Ορχήστρες έπαιζαν στη Ράμπλας. Οι άνθρωποι παραληρούσαν από τον ενθουσιασμό. Είχαν ανταποδώσει το χτύπημα στον διεθνή φασισμό και τον είχαν κάνει να τρεκλίσει. Ήταν την προηγούμενη ημέρα που τα νέα, τα οποία τόσο καιρό αναμέναμε, είχαν φτάσει. Ο στρατός είχε αποφασίσει να ανατρέψει τη δημοκρατία. Είχε προχωρήσει σε πραξικόπημα. Η Φάλαγγα δήλωσε ότι είχε έρθει η ώρα να μετασχηματιστεί η Ισπανία σε ένα φασιστικό κράτος. Για τρία χρόνια διαβάζαμε με τρόμο τις άνευ προηγουμένου φρικαλεότητες που διαπράττονταν στη Γερμανία. Η τρομοκρατία απέναντι στους πολιτικούς αντιπάλους, το πογκρόμ ενάντια στους Εβραίους, η μετατροπή της χώρας σε ένα πολεμικό κράτος. Γνωρίζαμε ότι οι ισπανοί στρατηγοί δεν θα δίσταζαν ούτε λεπτό σε ότι μας αφορούσε. Είχαν διδαχθεί στα σίγουρα ότι ο λαός αποτελείται από «καθάρματα», όπως οι ναζί διδασκάν ότι οι Εβραίοι ήταν «κατώτεροι». Δεν περιμέναμε έλεος από αυτούς. Καθοδηγούμενοι από τη Φάλαγγα, αντιπροσώπευαν για μας τη μεγαλύτερη απειλή που είχαμε ποτέ αντιμετωπίσει.

Είχα κανονίσει να συναντήσω μερικούς φίλους στο συνδικαλιστικό κίνημα εκείνο το σαββατόβραδο. Οι περισσότεροι ανήκαν στο συνδικάτο των μεταφορών. Όπως και πολλοί άλλοι στην πόλη, είχαν φτιάξει βιαστικά τα δικά τους σχέδια κατά τη διάρκεια της ημέρας. Τους είπα ότι θα συναντούσα κι άλλους από το συνδικάτο τροφίμων. Τα γραφεία τους βρίσκονταν κοντά στο Γενικό Στρατηγείο, κατά μήκος του λιμανιού, αμέσως μετά το τέλος της Ράμπλας. Από το μπαλκόνι του συνδικάτου μπορούσε κάποιος να αγγίξει το Στρατηγείο, όπως και να δει το λιμάνι, τη Σχολή Δοκίμων, ακριβώς στο τέλος της οδού Λαετάνια ενώ, στα δεξιά, δεσπόζοντας πάνω από το νερό, βρισκόταν η Στρατιωτική Διοίκηση, μπροστά από το στρατόπεδο Αταραθάνας.

Προς τα δυτικά και προς το πιο καινούργιο τμήμα της πόλης βρισκόταν η πλατεία Καταλωνίας, ένας τεράστιος, ανοιχτός χώρος περιπάτου· πανύψηλο, πάνω από την Παλιά Πόλη, υψωνόταν το μνημείο του Κολόμβου, ένας μεγάλος πύργος με έναν τρούλο στην κορυφή του, από όπου μπορούσες να δεις ολόκληρη την Παλιά Πόλη.

Οι φήμες πλανιόνταν στον αέρα όταν έφτασα στα γραφεία του συνδικάτου νωρίς την Κυριακή το πρωί. Πολλοί άνθρωποι τριγύριζαν στους δρόμους, καθώς ένιωθαν ότι είχαν περάσει την τελευταία ειρηνική τους νύχτα για τα επόμενα πολλά χρόνια – για μερικούς για πάντα. Νιώθαμε ότι σύντομα ο στρατός θα έκανε κάποια κίνηση. Και αυτή τη φορά δεν θα ήταν όπως το 1934, όταν τα γεγονότα μας ξεπέρασαν. Ο δεξιός τύπος δεν έκρυβε ότι επιθυμούσε ένα φασιστικό καθεστώς. Υμνούσε καθημερινά τον Μουσολίνι και τον Χίτλερ. Ο κληρικός φασισμός της Αυστρίας τον ενθουσίαζε. Αλλά κάποιοι διερωτούνταν: «Ποιες είναι οι δικές μας ελπίδες;» Η φρουρά της Βαριελώνης επάνδρωσε τα στρατόπεδα που περιέβαλλαν την πόλη. Μπορούσαν να περικυκλώσουν την πόλη στο λεπτό και να καταλάβουν τα πάντα. «Τώρα πρέπει να οπλιστεί ο λαός» λέγαμε. «Η δημοκρατία δεν μπορεί να ξεφύγει αυτή τη φορά. Πρέπει να μας δώσουν όπλα ή να πεθάνει η ίδια».

Αλλά κανείς δεν πίστευε ότι θα μας έδιναν όπλα. Η δημοκρατική ηγεσία ήταν αντίθετη σε κάτι τέτοιο. Έκαναν έκκληση στον στρατό να μείνει πιστός· βασιζόντουσαν στην αστυνομία εφόδου και στους χωροφύλακες. Οι τελευταίοι, ένστολοι, τους ήταν πάντοτε πιστοί, ενώ η αστυνομία εφόδου ήταν δικό τους δημιούργημα –φτιαγμένη για να μάχεται τους εργάτες, τώρα βασιζόνταν πάνω της για συνεργασία. Αλλά αυτές οι κρατικές δυνάμεις, εφόσον παρέμεναν πιστές, δεν μπορούσαν να αντικαταστήσουν τον ένοπλο λαό, αλλά προέβαλλαν αντίσταση μπροστά σε αυτό το ενδεχόμενο.

Όμως μερικοί εργάτες της CNT αποφάσισαν να μη νικηθούν χωρίς να αγωνιστούν. Ο ισχυρότερος τομέας υπέρ της αντί-

στασης ήταν το συνδικάτο μεταφορών. Μια ομάδα από μας, του συνδικάτου τροφίμων, αποφασίσαμε να πάμε στην Παλιά Πόλη, προσπαθώντας να οργανώσουμε μια εισβολή σε ένα οπλοπωλείο. Έτσι κάποιοι από μας θα αποιτούσαν όπλα. Όταν όμως φτάσαμε στη Ράμπλας, δεν βρισκαμε κάποιο διαθέσιμο μεταφορικό μέσο. Είχε ξεινήσει η εξέγερση.

«Θάνατο στο φασισμό!» φώναζε ο κόσμος, «κρεμάλα στους στρατηγούς!». Ρίχτηκαν πέτρες, σπάστηκαν τα τζάμια μαγαζιών. Μαζεύτηκε πλήθος, οι φωνές δυνάμωναν, οι άνθρωποι ξεθάρρευαν. Έσπασαν τις πόρτες των μαγαζιών, λεηλάτησαν όσα μπορούσαν, άρπαξαν ότι ήταν εύκολο να μεταφερθεί, πάλεψαν μεταξύ τους για τα καλύτερα αγαθά. Πέντε από μας, που είχαμε αποφασίσει να πάμε να αρπάξουμε όπλα, στεκόμαστε εκεί και κοιτούσαμε. Δεν ήρθε η αστυνομία. Το πλήθος έγινε πιο θορυβώδες, σπάστηκε κι ένα οπλοπωλείο.

Πήδηξα σε ένα ανάχωμα κι άρχισα να βγάζω λόγο. «Αυτός δεν είναι ο τρόπος για να παλευτεί ο φασισμός. Μόνο ένας υπάρχει, τα όπλα. Αφήστε τα παιχνίδια της μπουρζουαζίας κι ελάτε να λεηλατήσουμε τις αποθήκες όπλων!». Αιολούθησε μια κραυγή επιδοκιμασίας. Οι φίλοι μου κι εγώ τους οδηγήσαμε σε ένα διάσημο μαγαζί που λεγόταν Μπεριστάνι, όπου οι πλούσιοι συνήθιζαν να αγοράζουν τις Ρέμινγκτον και τις Γουίντσεστερ, όπως και άλλα κυνηγετικά όπλα και περιστροφά. Το πλήθος έπεσε πάνω στην πόρτα... μπήκε μέσα. Οι περισσότεροι άρπαξαν τα χρήματα από τα συρτάρια. Η ομάδα μου άνοιξε δρόμο κι άρχισε να εξοπλίζεται. Πήρα μια ακριβή, καινούργια Ρέμινγκτον και γέμισα τις τσέπες μου με σφαίρες. Οι φίλοι μου πήραν Γουίντσεστερ. Το πλήθος άρχισε να ηρμεύει. Στο φως των φαναριών του δρόμου εξοπλίστηκε με αποφασιστικότητα. Σταμάτησαν να ψάχνουν για χρήματα και άρχισαν να μαλώνουν για τα όπλα. Έφυγαν όλα τα όπλα, όλα τα πυρομαχικά. Οι άνδρες κράδαιναν τα καινούργια τους όπλα και ζητωκραύγαζαν. Πριν ήταν ένας απειθάρχητος όχλος. Ξαφνικά αισθάνθηκαν μια καινούργια δύναμη. Ήρθαν για να λεηλατή-

σουν, έφευγαν για να αγωνιστούν. Στις επόμενες 24 ώρες πολλοί από αυτούς θα πέθαιναν.

Πήγα σπίτι να κρύψω το όπλο μου και τα πυρομαχικά. Δεν ήθελα να παρελαύνω στους δρόμους κουβαλώντας το στους ώμους μέχρι να φτάσει η ώρα. Όταν η μάνα μου με είδε να μπαίνω με το όπλο στο χέρι, ήρθε προς το μέρος μου. Αλλά δεν διαμαρτυρήθηκε. Θυμήθηκα πόσο συχνά προσπαθούσε να πείσει τον πατέρα μου να εγκαταλείψει τη στράτευσή του. Μου χαμογέλασε. «Πρόσεξε γιέ μου», μου είπε. Τη φίλησα και της είπα να μην ανησυχεί. Επέστρεψα στα γραφεία του συνδικάτου τροφίμων.

Έδειξα την κάρτα μου και μπήκα μέσα. Υπήρχαν πολλοί άνθρωποι, συζητούσαν με θέρμη τα γεγονότα. Ο στρατός είχε ξεσηκωθεί σε ολόκληρη την Ισπανία. Η δημοκρατία τον κάλεσε να της μείνει πιστός. Τα δύο μεγάλα συνδικάτα, η CNT και η UGT, κάλεσαν σε γενική απεργία οπουδήποτε οι στασιαστές είχαν πάρει τον έλεγχο. Ζητούσαν ένοπλη αντίσταση στον φασισμό. Παντού στη Βαριετώνη υπήρχαν επεισόδια σαν κι αυτό στο οποίο είχα συμμετάσχει. Τα μέλη της FAI είχαν αποφασίσει να οπλιστούν. Γνώριζαν ότι ποτέ κανείς δεν θα τους έδινε όπλα. Στο πλήθος που βρισκόταν στην αίθουσα μοιραζόντουσαν όπλα. Αλλά πολλά από αυτά ήταν παλιά περίστροφα και μόνο λίγοι είχαν ντουφέκια, που τα είχαν πάρει από τα οπλοπωλεία της πόλης. Αιούσαμε πυροβολισμούς, πυρά από οπλοπολυβόλα, ντουφεκιές και φωνές από μακριά. Ήταν 7 το πρωί της 19^{ης} Ιουλίου και έκανε ήδη πολύ ζέστη. Η πόλη είχε θόρυβο και βρισκόταν σε διαρκή κίνηση.

Είχα μαζί το πιστόλι μου. Αποφάσισα ότι χρειαζόμουν το ντουφέκι. Μαζευτήκαμε μερικοί φίλοι και αποφασίσαμε να πάμε να δούμε τι γινόταν. Κανείς άλλος δεν θα αντιστεκόταν εκτός από μας. Τα μέλη της UGT παρέμεναν στα σπίτια τους απαθή. Οι σοσιαλιστές έγραφαν διακηρύξεις. Θα έτρεχα σπίτι να πάρω το όπλο μου. Άνοιξα την πόρτα του συνδικαλιστικού κτιρίου και έριξα μια ματιά πέρα από την εκκλησία Μέρσεντ,

στην τεράστια πίσω πόρτα του Στρατηγείου, που είχε το ξύλο της είχε ενισχυθεί με σίδηρο. Υπήρχαν περίπου 200 άτομα στο κτίριο. Κάποιο ήταν αξιωματικοί, οι υπόλοιποι ένοπλοι στρατιώτες. Στη γέφυρα που ενώνει το Στρατηγείο με την εκκλησία Μέρσεντ είδα στρατιώτες, λίγα βήματα μόνο μακριά από το δικό μας κτίριο. Γύρισα για να μιλήσω στον άνδρα που βρισκόταν πίσω μου, ο οποίος κρατούσε μια από τις λίγες καραμπίνες που υπήρχαν στο κτίριο.

«Καλύψου», του είπα. «Οι στρατιώτες θα σου ρίξουν από κει πέρα αν το δουν». Αλλά ήταν περήφανος για το όπλο του και δεν άκουγε. «Ακολούθα με, τρέχα», του φώναξα, τρέχοντας έξω από το κτίριο κάτω από τη γέφυρα και προς τη γωνία, ασφαλής από την ακτίνα πυρός τους. Άκουσα μια κραυγή «πέτα το όπλο» και μετά ήρθε ο πυροβολισμός. Έτρεξα πίσω. Ο άνδρας με την καραμπίνα κείτονταν διπλωμένος στο δρόμο, με το όπλο του λίγα μέτρα μακριά. Βογκούσε από τον πόνο καθώς αιμορραγούσε το πόδι του. Είχε χτυπηθεί από τους στρατιώτες που βρισκόνταν στη γέφυρα. Κοίταξα πάνω, προς τον αξιωματικό που βρισκόταν εκεί. «Είναι πληγωμένος, μπορώ να τον πάω στο νοσοκομείο;». «Ναι», είπε ο αξιωματικός. «Αλλά παράδωσε την καραμπίνα του. Βάλτην στην πόρτα». Έβαλα την καραμπίνα στην πόρτα κάτω από τη γέφυρα. Η πόρτα άνοιξε, κάποιος άρπαξε το όπλο μέσα, η πόρτα ξανάκλεισε. Περάσαμε τον τραυματία γρήγορα κάτω από τη γέφυρα και τον πήγαμε στον σταθμό πρώτων βοηθειών που χρησιμοποιούσαν οι λιμενεργάτες. Ήταν ο πρώτος άνδρας του συνδικάτου μου που τραυματιζόταν.

Τώρα υπήρχε πολύς κόσμος στους δρόμους, παντού εμφανίζονταν όπλα. Υπήρχαν και γυναίκες. Δεν μπορούσα να περιμένω άλλο. Είπα στον φίλο μου να με αναμένει στον σταθμό των πρώτων βοηθειών κι έτρεξα σπίτι, πήρα τη Ρέμινγκτον μου και όλα τα πυρομαχικά και τον ξανασυνάντησα.

Εκείνη τη στιγμή η μάχη συνεχιζόταν. Το συνδικάτο μεταφορών είχε γεμίσει κόσμο. Είχαν πάει εκεί οι εργάτες των με-

ταφορών από όλα τα μέρη της πόλης. Ήταν εκεί ο Ντουρουτί με τον Ασιάζο και προσπαθούσαν να τους οργανώσουν σε ομάδες κρούσης, ενώ κι άλλοι εργάτες έρχονταν να ενωθούν μαζί τους. Έφτασαν εργάτες στα τρόφιμα, μερικοί με τις άσπρες ποδιές της κουζίνας, κάποιοι από τα εστιατόρια στους παρακείμενους μικρούς δρόμους και κάποιοι από τα καφενεία της Ράμπλας, τους φούρνους και τα σφαγεία, μερικοί κουβαλώντας μπαλτάδες και μεγάλα κουζινομάχαιρα. Είχαν την πρόθεση να υπερασπίσουν το κτίριο με τη ζωή τους. Έμοιαζε με ένα απελπισμένο καθήκον. Κάθε φορά που ένας από τους μαχητές μας προσπαθούσε να εφορμήσει προς τα έξω με το όπλο στο χέρι και να πάρει θέση από την οποία θα μπορούσε να ρίξει στους στρατιώτες, έπεφτε κάτω από τις σφαίρες.

Ένα θωρακισμένο φορτηγό, βιαστικά κατασκευασμένο από τους σιδηροδρομικούς, κατέβηκε από τη Ράμπλας στην άδεια πλατεία Καταλωνίας, προκειμένου να αποκτήσει τον έλεγχο των δρόμων. Παντού υπήρχαν κορμιά και γύρω του σφύριζαν οι σφαίρες, όπως και στους παρακείμενους δρόμους.

Δεν υπήρχε τρόπος πρόσβασης στο Στρατηγείο. Έπρεπε κάποιος να κάνει έναν μεγάλο κύκλο από τη Ράμπλας και μέσω των πλαϊνών δρόμων να φτάσει στην πίσω πόρτα. Αλλά και εκεί υπήρχαν ένοπλοι που επιτηρούσαν τον δρόμο. Ακουγόταν ο ήχος οπλοπολυβόλου, που έριχνε από κάπου εκεί κοντά. Βρισκόταν στον τρούλο του μνημείου του Κολόμβου. Ήταν εκεί επάνω ένας φασίστας με όπλο και πυρομαχικά, και επέβλεπε τα ανοιχτά μέρη του παλιού τμήματος της πόλης. Ήταν 100 πόδια ψηλά και καλά προστατευμένος. Άνδρες ζωωμένοι στα πορτόφυλλα του έριχναν. Αλλά κάθε προσπάθεια να πλησιάσουν περισσότερο, αποτύγγανε. Οι σκοπευτές σωριάζονταν χάμω.

Καθώς ενωθήκαμε τους σκοπευτές μάθαμε τα νέα: ο Φρανσίσκο Ασιάζο είχε πυροβοληθεί στη μάχη και είχε πεθάνει. Σκοτώθηκε καθώς πήγαινε να διαπραγματευτεί την παράδοση του στρατοπέδου Αταραθάνας, το οποίο είχε υψώσει λευκή

σημαία. Ήταν αγαπητός και τον εκτιμούσαν σε ολόκληρη την πόλη, ο θάνατος του βιώθηκε ως προσωπικό χτύπημα. Σιληροί μαχητές, που είχαν περάσει με τον έναν ή τον άλλο τρόπο από τον μύλο του αγώνα, έχοντας τον ίδιο εχθρό, έβαλαν τα κλάματα μόλις έμαθαν τα νέα. Άπαντες ήταν εξοργισμένοι. Καθώς διαδόθηκαν τα νέα του θανάτου του, η οργή άρχισε να ανεβαίνει. Ήταν πολλοί αυτοί που είχαν φύγει με τον ίδιο τρόπο. Αυτή τη φορά, έλεγαν, το αποτέλεσμα θα είναι διαφορετικό. Ο φίλος μου ο Άνχελ που ήταν μαζί μου, μου τράβηξε το μανίκι. «Η κύρια μάχη πρέπει να δίνεται στην πλατεία Καταλωνίας. Εκεί μας χρειάζονται περισσότερο. Εδώ υπάρχουν τώρα πολλοί για να υπερασπιστούν το κτίριο του συνδικάτου».

Έτσι γινόντουσαν τα πράγματα, εντελώς απρογραμμάτιστα. Είχαμε πιαστεί απροετοίμαστοι. Αλλά ήμασταν αποφασισμένοι να δράσουμε με δική μας ευθύνη. Ο Άνχελ κι εγώ ανεβήκαμε τη Ράμπλας, προφυλασσόμενοι δέντρο-δέντρο ενώ πλησιάζαμε την πλατεία, αφού οι σφαίρες από τη μεγάλη μάχη έπεφταν βροχή. Άνδρες κείτονταν νεκροί στον δρόμο και κάτω από τα δέντρα, πυροβολημένοι από στρατιώτες που βρισκόντουσαν στις στέγες ή από άλλους που ήταν στην πλατεία. Σταθήκαμε τυχεροί και φτάσαμε στην πλατεία χωρίς να πληγωθούμε. Κρύφτηκα πίσω από ένα δέντρο με το ντουφέκι μου, προσπαθώντας να καταλάβω τι συμβαίνει. Όλα ήταν μπερδεμένα, ακούγονταν φωνές, ουρλιαχτά και ριπές από οπλοπολυβόλα.

Είδα πολλούς άνδρες να πέφτουν από τις σφαίρες. Φασίστες – πολλοί υποστηρικτές του στρατού – και μια χούφτα στρατιώτες υπεράσπιζαν το τηλεφωνικό κέντρο, από το οποίο είχαν φύγει οι υπάλληλοι. Έπεφταν πολλοί πυροβολισμοί. Στην άλλη πλευρά της πλατείας βρισκόταν η Λέσχη Αξιωματικών, όπου στάθμευε ένα στρατιωτικό απόσπασμα. Είχαν βάλει ένα οπλοπολυβόλο στην είσοδο της Λέσχης και σάρωναν με πυρά την πλατεία. Άνδρες προσπαθούσαν να βρουν καταφύγιο πίσω από πεθαμένα μουλάρια. Δεν υπήρχε τίποτα στην πλατεία, ούτε ένα

δέντρο, που να παρέχει προστασία. Όμως άρχισα να πυροβολώ, εν μέρει για να χρησιμοποιήσω το καινούργιο μου ντουφέκι εν μέρει για να κρατήσω κάτω τα κεφάλια των φασιστών που βρισκόνταν στο τηλεφωνικό κέντρο.

Ο Άγγελ κι εγώ τρέξαμε στο πίσω μέρος του τηλεφωνικού κέντρου. Από το ξενοδοχείο «Κολόμβος», από την άλλη πλευρά της πλατείας, έπεφταν κι άλλα πυρά. Από εκεί που ήμασταν μαζέψαμε μερικούς άνδρες για να πάμε προς το ξενοδοχείο. Ενώ βαδίζαμε, σταθήκαμε ακίνητοι σαν πεθαμένοι. Ο δρόμος είχε γεμίσει με άνδρες της Γιουάρδια Σιβίλ. Ήταν εκεί ο παλιός μας εχθρός, 400 από αυτούς, οπλισμένοι με αυτόματα όπλα και ντουφέκια. Όλοι πιστέψαμε πως ήμασταν ήδη νεκροί. Περιμέναμε να πυροβολήσουν. Αλλά δεν το έκαναν. Μας έκαναν νόημα. Προχώρησα σιγά-σιγά, η ομάδα μου με ακολούθησε. Νομίσαμε ότι θα μας έριχναν από πίσω. Αλλά κάναμε λάθος. Ήταν σύμμαχοι. Είχαν μείνει πιστοί στη δημοκρατική κυβέρνηση. Μας ήταν δύσκολο να πιστέψουμε ότι είχαμε τέτοιους καινούργιους φίλους. Αλλά αυτό συνέβαινε τις πρώτες ημέρες του εμφυλίου πολέμου. Υπήρχε μια αλλαγή στις συμμαχίες. Δεν ήταν πάντοτε δυνατό να αναγνωρίσεις τον εχθρό.

Πήγαμε στο κτίριο που στεγαζόταν το ξενοδοχείο «Κολόμβος». Ήταν μια πολυκατοικία με μια τράπεζα στο ισόγειο. Ανέβηκα τρέχοντας από τις σκάλες στον πρώτο όροφο, έσπρωξα την πρώτη πόρτα και είδα τρεις άνδρες με πιστόλια. Ξαφνιάστηκαν και παραδόθηκαν. Είχαν εκεί ένα μικρό οπλοστάσιο, πιστόλια και χειροβομβίδες. Κάποιοι από τους άνδρες που ήταν μαζί μου ήθελαν να τους σκοτώσουμε. Τους σταμάτησα. Τελικά τους κλειδώσαμε μέσα, αφού πρώτα τους αφοπλίσαμε. Όταν φύγαμε, ο Άγγελ πέταξε μακριά το κλειδί.

Ήμασταν εννέα άτομα, όλοι οπλισμένοι. Πήγαμε πάνω στο ρετιρέ του ξενοδοχείου και οι φασίστες που βρισκόνταν εκεί μας φώναξαν να μην πυροβολήσουμε καθώς ετοιμαζόμαστε να τους ριξω μια χειροβομβίδα που είχα πάρει προηγουμένως από το διαμέρισμα. Τους είπαμε να σταματήσουν να ρίχνουν.

«Θα παραδοθούμε, αλλά όχι σε σας», απάντησε ο εκπρόσωπός τους, «μόνο στην Γιουάρδια Σιβίλ». «Εντάξει», τους είπα, «σταματήστε να ρίχνετε και θα φέρουμε την Γιουάρδια Σιβίλ». Πήγαμε κάτω στον δρόμο και πλησιάσαμε τον επικεφαλής συνταγματάρχη των δύο λόχων της Γιουάρδια Σιβίλ. Του είπα ότι οι στασιαστές στο ξενοδοχείο «Κολόμβος» θα παραδοθούν μονάχα σε αυτόν και εκείνος διέταξε τους άνδρες του να πάνε στην πλατεία Καταλωνίας, ώστε να παραλάβουν τους παραδοθέντες μπροστά από το ξενοδοχείο.

Αλλά καθώς οι άντρες της Γιουάρδια Σιβίλ βάδιζαν στην πλατεία, μπροστά στο τηλεφωνικό κέντρο ξέσπασαν πολλοί πυροβολισμοί. Οι άνδρες έπεσαν κάτω, το ίδιο κάναμε και μεις. Τότε άρχισαν να ρίχνουν με τα μοντέρνα ντουφέκια τους, τα Μάουζερ, τα καλύτερα όπλα που υπήρχαν στην Ισπανία. Έριξα κι εγώ μερικές ντουφεκιές με τη Ρέμινγκτον μου, αλλά η απόσταση ήταν πολύ μεγάλη. Ξαφνικά οι πυροβολισμοί σταμάτησαν. Οι άνδρες της Γιουάρδια Σιβίλ πήγαν στο ξενοδοχείο και αφοπλίσαν τους στασιαστές που βρισκόνταν στο εσωτερικό του. Κατόπιν σταμάτησαν να πυροβολούν από το τηλεφωνικό κέντρο. Μια ομάδα ένστολων αστυνομικών πήγε και απομάκρυνε τους φασίστες. Οι στασιαστές στη Βαρκελώνη άρχισαν να καταλαβαίνουν ότι βρισκόνταν σε δύσκολη θέση. Ολόκληρος ο λαός ήταν εναντίον τους. Φοβόντουσαν να πέσουν στα χέρια των εργατών και προτιμούσαν να παραδοθούν στις κρατικές δυνάμεις που τις γνώριζαν και οι οποίες στέκονταν πάντα στο πλευρό τους.

Το οπλοπολυβόλο από τη Λέσχη Αξιωματικών επίσης σταμάτησε να ρίχνει. Στην πλατεία επικρατούσε ησυχία, που τη διέκοπταν μόνο τα βογγητά ενός τραυματία, που κείτονταν πίσω από ένα μικρό αυτοκίνητο, το οποίο είχε οδηγηθεί στην πλατεία και αφού αναποδογυρίστηκε, χρησίμευε σαν οδόφραγμα. Πήγα με την ομάδα στη Λέσχη Αξιωματικών. Αναγνώρισα τον νεαρό επικεφαλής που έμενε κοντά στο σπίτι μου. Έδωσε το όπλο του στον επικεφαλής των ένστολων αστυνομι-

κών. Τα νεκρά μολύβια στην πλατεία έσερναν ένα μικρό, τετρακύκλιο βαγόνι και η αστυνομία είπε στους στρατιώτες να ριξουν μέσα τα όπλα τους. Παρακολουθούσα τις εξελίξεις και είδα έναν στρατιώτη με ένα καινούργιο Μάουζερ. Του είπα να μου το δώσει. Αρνήθηκε. «Δεν ανήκεις στην αστυνομία της Δημοκρατίας. Είσαι ένας από τον όχλο». Άρπαξα το όπλο του και παλέψαμε για το ποιος θα το κρατήσει. Τον χτύπησα με τη λαβή του πιστολιού μου κι έτσι το άφησε. Τότε τον διέταξα να βγάλει τη φυσιγγιοθήκη του, η οποία περιείχε γύρω στις 150 σφαίρες. Αυτό το έκανε. Πέταξα τη Ρέμινγκτον μου σε έναν από την ομάδα μου, πέρασα τη φυσιγγιοθήκη στον ώμο μου και κοιτάξα ένα-γύρω. Αυτός ήταν ο τρόπος με τον οποίο οπλίστηκε το κίνημά μας εκείνη τη μοιραία ημέρα. Σε κανένα μέρος της Ισπανίας η κυβέρνηση δεν θα μας άφηνε να έχουμε όπλα. Κι όμως αντιμετωπίζαμε θανάσιμο κίνδυνο από τον στρατό και μια πιθανή ξένη επέμβαση.

Κάτω στο λιμάνι ακούγονταν φωνές. Πήρα ένα αυτοκίνητο από εκεί κοντά, ένα πολύ μικρό αυτοκίνητο και τέσσερις από μας μπήκαμε μέσα. Οδηγήσαμε ένα μίλι και κάτι προς το λιμάνι, περνώντας ομάδες ανθρώπων που έτρεχαν ένα-γύρω κραδαινοντας πιστόλια και φωνάζοντας για τις διάφορες επιτυχίες τους σε ολόκληρη την πόλη. Πάνω στα οχήματα είχε γραφτεί με κιμωλία CNT-FAI. Ένα μέρος της πόλης βρισκόταν τώρα στα χέρια του λαού. Η αστυνομία είχε αποφασίσει να μείνει πιστή στη δημοκρατία. Δεν εμπιστευόμασταν την Γκουάρδια Σιβίλ. Ακούγονταν ειρωνικές ζητωκραυγές του τύπου «ζήτω η δημοκρατία», καθώς περνούσε. Ήταν ένα στρατιωτικό σώμα που πήγε με την ισχυρότερη πλευρά, αλλά ήταν ανέκαθεν εναντίον μας. Αν και δεν είχε πάρει θέση, όλοι πιστεύαμε ότι θα πήγαινε με το μέρος της χούντας.

Μόλις φτάσαμε στο λιμάνι βρήκαμε ένα άλλο πλήθος πίσω από το κτίριο του Κυβερνείου. Μπροστά του βρισκόταν ένας μεγάλος ανοιχτός χώρος που οδηγούσε στο λιμάνι. Αριστερά ήταν η Σχολή Δοκίμων και δεξιά το Γενικό Στρατηγείο. Στο

πρώτο μπαλκόνι του δεύτερου κτιρίου είχε εγκατασταθεί ένα πολυβόλο. Ήταν αδύνατο να πλησιάσουμε. Η επίθεση ενάντια σε σημαντικά κτίρια γύρω από το Στρατηγείο ήταν αδύνατη λόγω αυτής της προφυλακής.

Η ομάδα μας στο αυτοκίνητο εκτίμησε την κατάσταση. Είδαμε ότι είχαν αφαιρεθεί όπλα 1500 ή 2000 γυάρδες μακριά από το Στρατηγείο. Είχε φτάσει ελαφρύ πυροβολικό, αλλά οι στρατιώτες εκδιώχθηκαν από τον κόσμο. Τα πυροβόλα κείτονταν εκεί. Ήταν 75αρία. Αν μπορούσαμε να τα φτάσουμε θα ήμασταν σε θέση να εξουδετερώσουμε το πολυβόλο με αλληπάλληλες ριπές στον ανοιχτό χώρο. Είπα στους φίλους μου το σχέδιο. Θα οδηγούσαμε το αυτοκίνητο με μεγάλη ταχύτητα στο καταφύγιο της Σχολής Δοκίμων. Κατόπιν θα εφορμούσαμε για τα όπλα. Ξεινήσαμε. Το αυτοκίνητο έτρεχε σαν διαβόλεμένο, αλλά 25 γυάρδες από την κάλυψη της Σχολής, το πολυβόλο μας πέτυχε. Ο οδηγός τραυματίστηκε άσχημα στο πόδι. Χτυπήθηκε επίσης και η μηχανή. Γλίστρησα πίσω από έναν σωρό που βρισκόταν πιο κοντά μου και κρύφτηκα καθώς ο πολυβολητής έριχνε ολόγυρά μου. Είχα τρομοκρατηθεί. Καθώς κινήθηκα προς το καταφύγιο, ένιωσα ένα ζαφνικό τσίμπημα. Είχα πληγωθεί στο πόδι. Τράβηξα το μπατζάκι μου για να δω από πού έτρεχε το αίμα. Αλλά το τραύμα δεν ήταν από σφαίρα. Μόνο από ένα κομμάτι πέτρα. Τίποτα το σοβαρό.

Έφαξα τα όπλα. Μάταιος κόπος. Υπήρχαν τέσσερα πυροβόλα αλλά ούτε μια οβίδα. Καθώς κουλουριαζόμουν, ο πολυβολητής από το μπαλκόνι της Διοίκησης σάρωσε τη γραμμή των όπλων, αντιλαμβανόμενος τον κίνδυνο που διέτρεχε αν αποικτούσαμε οβίδες και ανταποδίδαμε τα πυρά. Κάθισα εκεί, προστατευμένος από τον σωρό των πολυβόλων περίπου 15 λεπτά, ανίκανος να κινηθώ και με το πολυβόλο να ρίχνει προς το μέρος μου συνεχώς, ενώ περιοδικά έπεφταν πυροβολισμοί τριγύρω στον ανοιχτό χώρο, προκειμένου να εκδιωχθούν οι ομάδες που εδώ κι εκεί προσπαθούσαν να επιτεθούν κατά μέ-

τωπο. Από εκεί που βρισκόμουν μπορούσα να δω το χαλασμένο αυτοκίνητο που είχαμε επιτάξει. Ένας από τους φίλους μου ήταν στον δρόμο κοντά μου. Οι άλλοι της ομάδας βρισκόνταν στην ασφάλεια της Σχολής. Μόνο ένας από μας διέθετε ντουφέκι. Δεν μπορούσαμε να κάνουμε τίποτα. Τότε, ξαφνικά και μετά από 15 λεπτά, ο χειριστής του οπλοπολυβόλου πρέπει να πίστεψε ότι ήμουν νεκρός. Άλλαξε θέση και άρχισε να ρίχνει αλλού. Έτρεξα κατά μήκος του ανοιχτού χώρου προς τη Σχολή Δοκίμων και συνάντησα τους φίλους μου και σε όσους βρίσκονταν εκεί. Τους είπα ότι πρέπει να καλύψουμε και τον φίλο μου που είχε μείνει πίσω. Συρθήκαμε και πάλι στον ανοιχτό χώρο και τον τραβήξαμε πίσω στη Σχολή. Τον βάλουμε σε ένα αυτοκίνητο και τον στείλαμε στο νοσοκομείο. Δεν τον ξαναείδα ποτέ. Δεν ξέρω τι του συνέβη.

Αρχίσαμε να συζητάμε την επόμενη κίνησή μας. «Ας πάμε πίσω στο συνδικάτο μας, για να δούμε πώς πάνε τα πράγματα» είπα. Ίσως εκεί να δούμε κατά πόσο το Στρατηγείο μπορεί να καταληφθεί από πίσω. Έφυγα με την κάλυψη της Σχολής Δοκίμων προς μια στοά με καμάρες απ' όπου μπορούσε κανείς, με την προστασία των κολώνων, να δει κανείς το οπλοπολυβόλο. Εκεί είδα ένα εκπληκτικό θέαμα. Στην οδό Λαετάνα, κοντά στο ταχυδρομείο και περίπου 50 γυάρδες από το μέρος που βρισκόμουν, υπήρχε ένα άλλο 75αρι το οποίο έσερνε ένας από τους πιο μεγάλωσωμους άνδρες του λιμανιού, ο Μανουέλ Λέτσα. Τον χαιρέτησα με ηδονή και ο Μανουέλ απέκτησε από τότε το παρατσούκλι «ο πυροβολητής», που δεν τον εγκατέλειψε ποτέ και με το οποίο έγινε γνωστός και αγαπητός σε ολόκληρη τη Βαρκελώνη. Ξανασυναντηθήκαμε πολλά χρόνια αργότερα. Δικαζόταν μαζί μου το 1952. Του φώναξα να φέρει το όπλο προς τη στοά, έτσι ώστε να καταφέρουμε να κάνουμε να σωπάσει το οπλοπολυβόλο. «Το ξέρω, το ξέρω», μου απάντησε. «Περίμενε, περίμενε, δεν είναι παιχνίδι! Έρχομαι!». Ο Μανουέλ έφερε το όπλο στην ασφάλεια της μοντέρνας στοάς. Μούγκρισε καθώς έριξε την πρώτη βολή κι ένα κομμάτι από

μια μαρμάρινη κολώνα εκεί κοντά, έφυγε από τη θέση του. Αυτόν τον κρατήρα μπορούσες να τον δεις και πολλά χρόνια μετά.

Η δεύτερη βολή έπεσε διάνω. Χτύπησε τον χώρο που βρισκόταν το οπλοπολυβόλο. Αμέσως ο στρατιωτικός διοικητής, ένας άνδρας που τον έλεγαν Γιόντεντ, παραδόθηκε. Επρόκειτο για μια μεγάλη μας επιτυχία. Ήμασταν ανοργάνωτοι, απλοί άνθρωποι που ενώθηκαν στη μάχη χωρίς οδηγίες από τα πάνω, ενώ αυτός ήταν ο επικεφαλής του στρατού της Βαρκελώνης. Οποιαδήποτε συνδυασμένη επίθεση εναντίον του λαού της Βαρκελώνης θα καθοδηγείτο από αυτόν και το επιτελείο του. Αλλά είχαμε κόψει το κεφάλι της τίγρης. Μετά από μερικές εβδομάδες, όταν αποικιαστάθηκε η τάξη στη Βαρκελώνη, αυτός ο Γιόντεντ κι ένας άλλος στρατηγός εκτελέστηκαν, αφού βρέθηκαν ένοχοι από στρατοδικείο επί εσχάτη προδοσία. Είχε υπακούσει στις διαταγές της στρατιωτικής χούντας, επικεφαλής της οποίας ήταν ο στρατηγός Μόλα. Στην πραγματικότητα αρχηγός της στρατιωτικής συνωμοσίας ήταν ο στρατηγός Σανχούρχο, με τον Μόλα δεύτερο στην ιεραρχία. Και οι δυο σιοτώθηκαν σε αεροπορικά δυστυχήματα στις αρχές του εμφυλίου πολέμου. Ο Γιόντεντ είχε ξεκάθαρα προδώσει την κυβέρνηση την οποία είχε οριστεί να προστατεύει. Εκτελέστηκε. Αλλά εκείνη τη στιγμή, μετά τη παράδοσή του, αφέθηκε στα χέρια της αστυνομίας.

Τα πράγματα ησύχασαν κατά πολύ στην περιοχή του λιμανιού μετά την παράδοση του Γιόντεντ. Υπήρχε ένα τεράστιο πλήθος που στριφογύριζε έξω από το Στρατηγείο, ζητωκραυγάζοντας αλλά και γιουχάροντας τους στρατιωτικούς που έβγαιναν έξω και αφοπλιζόνταν. Στο μεταξύ και η Στρατιωτική Διοίκηση παραδινόταν στους Φρουρούς Εφόδου της δημοκρατικής αστυνομίας. Βαδίσουμε όλοι στα γραφεία του στρατού και βρήκαμε πέντε αξιωματικούς να προστατεύονται από την αστυνομία. Το πλήθος τους ήθελε και απειλούσε την αστυνομία πως θα τους έπαιρνε με τη βία. Ήθελε να πάρει ειδική

για τους σκοτωμένους της ημέρας. Αντιλαμβανόμενοι ότι υστερούσαν αριθμητικά, οι Φρουροί Εφόδου παρέδωσαν τους αξιωματικούς. Τους πήγαμε να διακαστούν στο συνδικάτο μεταφορών.

Είχαμε συνέλευση πάνω, μαζί με τα μέλη του συνδικάτου μεταφορών. Ανέβηκα να ρωτήσω τι θα γίνει με τους αξιωματικούς. Δεν ήθελα να του πάρω, αλλά αφού αυτή ήταν η επιθυμία του πλήθους, σιέφτηκα πως το καλύτερο θα ήταν να ασχοληθεί το συνδικάτο μαζί τους. Όμως ενώ μιλούσαμε πάνω, ακούσαμε πυροβολισμούς. Έτρεξα κάτω και ανακάλυψα ότι οι αξιωματικοί είχαν σκοτωθεί από το πλήθος που είχε αυξηθεί, στο οποίο συμπεριλαμβανόνταν φίλοι και συγγενείς αυτών που είχαν πεθάνει κατά τη διάρκεια της στάσης. Αυτοί οι άνδρες είχαν πυροβοληθεί εν ψυχρώ. Δεν ήταν αυτός ο τρόπος μας να γίνονται τα πράγματα. Όμως ήταν αδύνατον να μιλήσεις στο πλήθος. «Η Βαριελώνη είναι δική μας!», φώναζαν. «Δεν θα μας σκοτώσουν πλέον όπως μας σκότωναν πάντα!».

Ο Άνχελ κι εγώ πήγαμε έξω και αντικρίσαμε τον Μπουαναβεντούρα Ντουρούτι. Δεν είχε δει τι είχε συμβεί, αλλά γρήγορα το πλήθος μαζεύτηκε γύρω του, αφού ήταν μια εξέχουσα προσωπικότητα και ήδη μιλούσε σαν ηγέτης του λαού· αυτός θα μετέτρεπε αυτή την ανοργάνωτη μάζα σε μια μάχιμη δύναμη, που θα έσωζε την Ισπανία από τους εχθρούς της. Ο Άνχελ που ήταν τραμβαγιέρης, ήξερε πολύ καλά τον Ντουρούτι, καθώς ανήγαν αμφότεροι στο ίδιο συνδικάτο (ο Ντουρούτι ήταν σιδηροδρομικός), ενώ συμμετείχαν και στην Εθνική Επιτροπή της CNT. Είχε αρχίσει να μιλάει με τον Ντουρούτι, όταν ακούσαμε πως το οπλοπολυβόλο στον τρούλο του μνημείου του Κολόμβου είχε σταματήσει να ρίχνει.

«Θα πάμε εκεί αν κρατήσεις το πλήθος», είπε ο Άνχελ. «Η πλατεία είναι άδεια. Μπορεί ο ελεύθερος σκοπευτής να παραδότηκε». Ο Ντουρούτι συμφώνησε κι εμείς κατηφορίσαμε προς το μνημείο. Στην πλατεία επικρατούσε ησυχία. Σε περίπτωση που ξανάρχιζαν οι πυροβολισμοί θα καταφεύγαμε σε

μια κατεστραμμένη στάση του τραμ. Τότε είδαμε μια άσπρη σημαία να κυματίζει στο στρατόπεδο Αταραθάνας, την ίδια που είχε υψωθεί το πρωί και τότε –από ατύχημα ή σχεδιασμό– σκοτώθηκε ο Ασκάζο, που πήγαινε για διαπραγματεύσεις. Δεν ήμασταν σίγουροι αν θα έπρεπε να πλησιάσουμε. Αλλά εκεί που βρισκόμασταν ήμασταν πολύ ειτεθειμένοι. Έτσι κι αλλιώς ήμασταν στην ακτίνα πυρός τους. Πλησιάσαμε προσεκτικά.

Ένας νεαρός εύελπις ζήτησε να παραδοθούν. «Εντάξει», του είπαμε. «Πηγαίνουμε στο μνημείο του Κολόμβου, κι όταν φτάσουμε εκεί μπορείτε να βγείτε». Καθώς επιστρέψαμε στη Ράμπλας, είδαμε το πλήθος να περιμένει ανυπόμονο. Από κάτω ακούστηκε ένας πυροβολισμός. Έβαλα ένα μαντήλι στο ντουφέκι μου και έφαξα απεγνωσμένα τον Ντουρούτι, αφού η ντουφεκιά μπορούσε να αποτελέσει το σύνθημα ώστε ολόκληρο το πλήθος που βρισκόταν στην πόρτα του συνδικάτου να αρχίσει να ρίχνει. «Κρατηθείτε πίσω!» φωνάξαμε. Αυτός ήταν ο λόγος που η Βαριελώνη είχε γεμίσει με αρχικά. Δεν οφειλόταν απλώς στο ξέσπασμα ενός σχεταριστικού ενθουσιασμού, που ωθούσε τους πάντες να δείξουν τα χρώματα και την ένταξή τους. Σε διαφορετική περίπτωση θα ρίχναμε ο ένας στον άλλο, αντί να ρίχνουμε στον εχθρό.

Το πλήθος έβγαλε ένα μεγάλο μουγκρητό όταν είδε τον εύελπι. «Πηγαίνετε τον στο συνδικάτο», είπε ο Ντουρούτι. «Ο Φρανσίσκο δεν ανασταίνεται...». Αλλά τώρα είχε χάσει εντελώς τον έλεγχο του πλήθους. Μέχρι τότε ο εύελπις ήταν αλαζονικός, αλλά τώρα άρχισε να τρέμει. Έβαλε τα κλάματα. Ήταν απλώς ένα παιδί. «Μαζευτήγαμε για να υπερασπίσουμε τον λαό», άρχισε να λέει. Ξέσπασαν γέλια που έπνιξαν αυτά που προσπαθούσε να πει ο Ντουρούτι. «Πού, στο Μαρόκο;», φώναζαν. Ένας άνδρας με ντουφέκι άνοιξε δρόμο σπρώχνοντας και βγήκε μπροστά. «Θα σου δείξω πώς θα υπερασπίζατε τον λαό», φώναζε. Σήκωσε το ντουφέκι και κτύπησε τον εύελπι στο πρόσωπο.

Το μισό πρόσωπο φάνηκε να εξαφανίζεται. Το αίμα πετάχτηκε. Κι άλλα χτυπήματα έπεσαν βροχή στον εύελπι. Ήταν ήδη νεκρός πριν το σώμα του πέσει στον δρόμο. Ξέσπασαν ζητωκραυγές. Ο Άνχελ Γιαρθία, ο Ντουρούτι κι εγώ τους φωνάξαμε να σταματήσουν, αλλά δεν άκουγαν. Βγήκαν δύο στρατιώτες. Άρχισαν να τρέχουν κατά μήκος της πλατείας. Τους φωνάξαμε να σταματήσουν, αλλά το πλήθος ήταν τρελό για εκδίκηση. Τους άρπαξαν και τους έφεραν κοντά στον εύελπι, χλευάζοντάς τους άσχημα, με μίσος. «Εσείς σκοτώσατε τον Ασκάζο», φώναζαν. «Σταθείτε!», τους φώναξε ο Ντουρούτι. «Ο Φρανσίσκο είναι νεκρός...». «Ναι!», τον διέκοψαν. «Να οι δολοφόνοι του, αυτή τη φορά θα πληρώσουν!». «Μην πέφτετε στο επίπεδό τους», άρχισε να λέει ο Ντουρούτι. «Πολεμήστε τους, όμως μην τους δολοφονείτε, όπως κάνουν αυτοί σε μας». Άρχισαν να ηρεμούν. Οι στρατιώτες στέκονταν παράμετρα τρομαγμένοι. Τελικά τους άφησαν να φύγουν.

Εκεί που βρισκόταν το αναπαυτήριο των τραμβαγιέρηδων βρήκα έναν νεαρό στρατιώτη να πεθαίνει. Τον είχαν πυροβολήσει. Του έδωσα να πιει λίγο ρούμι. «Ίσως να είναι ο φιλαράκος με το οπλοπολυβόλο», είπε ο Άνχελ. Αλλά δεν το ξέραμε στα σίγουρα. Ίσως και να ήταν ο άνδρας που έκανε το οπλοπολυβόλο να σπάσει, ένας στρατιώτης που πήρε το μέρος μας. Εκείνη τη στιγμή ποιος μπορούσε να διακρίνει τον φίλο από τον εχθρό; Οι τραυματιοφορείς ήρθαν τρέχοντας, καθώς τους φωνάξαμε και τον απομάκρυναν.

Έπειτα ακολούθησε γενικός πανικός. Ακούστηκε ο θόρυβος ενός εφορμούντος αεροπλάνου. Ένα μικρό μονοκινητήριο αεροπλάνο βουτούσε και ανυψωνόταν από τη θάλασσα. Οριζοντιώθηκε, κατευθύνθηκε προς τη στεριά και ξαναβούτηξε, ολοένα και πιο κοντά. Άνοιξε πυρ και οι σφαίρες χτύπησαν με δύναμη τον τρούλο του μνημείου. Ο άνδρας στο χειριστήριο ήταν, όπως έμαθα αργότερα, ένας δημοφιλής πιλότος που έκανε ακροβατικά, ο Μουντάντας. Αποφάσισε μόνος του να επιτεθεί στον ελεύθερο σκοπευτή που βρισκόταν στο μνημείο. Αλλά

έφτασε πολύ αργά. Όλοι πίστεψαν ότι ήταν φασίστας και έτρεξαν να βρουν κάποιο καταφύγιο. Ευτυχώς ο πιλότος αντελήφθη εγκαίρως την αλλαγή των συνθηκών και άλλαξε κατεύθυνση.

Τώρα οι πυροβολισμοί είχαν σταματήσει, εκτός από κάποια σποραδικά πυρά ελεύθερων σκοπευτών. Όλοι μιλούσαν με ενθουσιασμό για τη νίκη που είχαν πετύχει. «Τώρα θα δείτε, η Ιταλία και η Γερμανία θα επέμβουν για να βοηθήσουν τα φιλαράκια τους», έλεγαν. «Έχουμε πόλεμο!».

Οι σοσιαλιστικές και κομμουνιστικές εφημερίδες έπαιζαν μεγάλο ρόλο σε αυτό. Είχαν φτιάξει το Λαϊκό Μέτωπο, το οποίο είχε τώρα την κοινοβουλευτική πλειοψηφία. Ήταν σίγουρο, όλοι το πίστευαν, πως αν επέμβει ο Άξονας, θα επέμβουν και οι φίλοι τους από το εξωτερικό. Το Λαϊκό Μέτωπο βρισκόταν στην εξουσία στη Γαλλία, με σοσιαλιστική ηγεσία και την υποστήριξη των κομμουνιστών. Όσο για τη Ρωσία, ποιος αμφέβαλλε ότι θα ήταν η πρώτη που θα στρατευόταν στον αγώνα ενάντια στον Χίτλερ;

Τώρα πια η Παλιά Πόλη της Βαρκελώνης βρισκόταν ολοκληρωτικά στα χέρια του λαού. Ενώ πολεμούσαμε στην περιοχή της Ράμπλας και του λιμανιού, δινόταν μια μεγάλη μάχη στην περιοχή του Παραλέλο, στην κεντρική αρτηρία από την Παλιά Πόλη προς τη Μαδρίτη. Ο Γιαρθία Ολιβέρ, ο Ρικάρντο Σανθ και άλλοι, είχαν οργανώσει την κατασκευή ενός μεγάλου οδοφράγματος από τις πέτρες των πεζοδρομίων, προκειμένου να εμποδίσουν στρατεύματα από το στρατόπεδο Λεπάντο να μπουν στην πόλη. Γύρω στους 2.000 στρατιώτες από το στρατόπεδο είχαν φτάσει στο ύψος του οδοφράγματος. Αλλά οι αξιωματικοί δεν μπορούσαν να τους διατάξουν να προχωρήσουν, παρά τις διαταγές που είχαν πάρει από τον αρχιστράτηγο. Πολλοί στρατιώτες ήταν κληρωτοί και δεν τους άρεσε αυτή η δουλειά. Υπήρξαν κάποιες αψιμαχίες και μερικοί θάνατοι. Αλλά μετά από λίγο τα στρατεύματα οπισθοχώρησαν.

Παντού συνέβη η ίδια ιστορία. «Τι στο διάβολο κάνει αυτή η γλίθια κυβέρνηση; Γιατί δεν δίνει όπλα στον λαό;». Οι αποθή-

κιες όπλων της κυβέρνησης ήταν κλειστές και σφραγισμένες ενάντια στον λαό. Ο στρατός ήταν η μόνη νόμιμη δύναμη που θα μπορούσε να τις ανοίξει, αλλά ο στρατός είχε στασιάζει. «Περιμένουν να έρθει ο Χίτλερ, ή συμβαίνει κάτι άλλο».

Μάθαμε ότι στη Μαδρίτη τα πράγματα πήγαν καλά. Η ανταρσία συντριφτηκε εύκολα. Στα περισσότερα μέρη της χώρας ο στρατός είχε πολιορκηθεί, είχε κρατηθεί στα στρατόπεδα, ανίκανος να κάνει κάτι άλλο πέρα από το να αντιστέκεται στον λαό που τον είχε περικυκλώσει, όπως για παράδειγμα στην περίφημη πολιορκία του Αλκαζάρ. Η Σαραγόσα ήταν διαφορετική περίπτωση. Εκεί ο στρατός ήταν ισχυρός και πολέμησε απελπισμένα με τη CNT. Αν η κυβέρνηση είχε δώσει όπλα στη CNT, ο πόλεμος θα μπορούσε να τελειώσει σε μια βδομάδα. Η επίθεση του στρατού και των στρατηγών στο εσωτερικό της Ισπανίας θα είχε συντριβεί από τους εργάτες, οι οποίοι τώρα προσπαθούσαν να καταλάβουν τα στρατόπεδα. Ήταν απελπιστικά επείγον να δοθούν όπλα, πριν κινηθεί ο στρατός του Μαρόκου. Εκεί είχαν πολλά όπλα και ήταν πειθαρχημένοι, έτοιμοι. Διέθεταν επίσης μαροκινούς μισθοφόρους, αν και οι περισσότεροι εκτιμούσαν ότι ήταν απίθανο σε έναν εμφύλιο πόλεμο η υπερπατριωτική άκρα δεξιά των στρατηγών να χρησιμοποιούσε μαροκινά στρατεύματα.

Στη Βαρκελώνη το φρούριο του Αγίου Ανδρέα παραδόθηκε στις 21 Ιούλη. Όμως υπήρχαν μερικά γύρω από την πόλη που ενισχύθηκαν κι άλλο με στρατιώτες. Στην πραγματικότητα, αν και δεν το ήξερα εκείνη τη στιγμή, υπήρχαν φάλαγγες του στρατού έτοιμες να βαδίσουν στο Στρατηγείο, αλλά εμποδίστηκαν από πλήθη χιλιάδων ανθρώπων, που ανάμεσά τους ελάχιστα ήταν οπλισμένοι. Οι στρατιώτες μπορούσαν να περάσουν, αλλά μόνο μέσα από μια γενικευμένη σφαγή. Επρόκειτο για στρατεύματα κληρωτών και δεν μπορούσαν να κάνουν κάτι τέτοιο. Μπορεί να βρίσκονταν δικοί τους άνθρωποι μέσα στο πλήθος. Πετάζαν τα όπλα τους και αδελφώθηκαν με τα πλήθη. Οι αξιωματικοί έφυγαν.

Σε κάποια μέρη της πόλης το πλήθος έβαλε φωτιά στις εκκλησίες. Αυτό συνέβη σε ολόκληρη την Ισπανία. Για χρόνια ο παπάς κυβερνούσε με απόλυτη αλαζονεία και σε στενή συνεργασία με τον τοπικό γαιοκτήμονα. Όταν ανακάλυπτε ότι κάποιος εργάτης δεν πήγαινε την Κυριακή στην Εκκλησία και προτιμούσε να περάσει την ώρα του στο καπηλειό, πήγαινε στη γυναίκα του να την κατηχήσει, να την προειδοποιήσει. Αν ο άνδρας της συνέχιζε να μην πηγαίνει, την επόμενη ημέρα που γύριζε ένα γύρω σαν το ζώο για να προσληφθεί από τον γαιοκτήμονα, δεν έβρισκε με τίποτα δουλειά. Σύντομα ο σύζυγος έπαιρνε το μήνυμα. Έτσι, σε στιγμές κοινωνικής αναταραχής, ο όχλος λεηλατούσε την εκκλησία. Ο παπάς έφευγε. Καθηγητές με γριζία μαλλιά και γυαλιά με χρυσό σκελετό έγραφαν μετά, στις ήσυχες, απομονωμένες σπουδές τους στο εξωτερικό, ότι αυτό οφειλόταν στην επιρροή των ισπανών αναρχικών, οι οποίοι, ωστόσο, φλογεροί και σκονισμένοι, κουρασμένοι από τον αγώνα τους ενάντια στις αρχές, επέστρεφαν εξαντλημένοι στα χωριά τους, επιτιμώντας τον όχλο με βραχνή φωνή που ανακατευόταν σε τέτοιες άσκοπες δραστηριότητες!

Ποιες ήταν οι ωμότητες εκείνη την ημέρα στη Βαρκελώνη; Υπήρξαν μερικές. Σε πολλές περιπτώσεις το πλήθος εφόρμησε στα στρατόπεδα της αστυνομίας και στα αστυνομικά τμήματα, μέρη όπου είχε χτυπηθεί και βασανιστεί. Ήταν φυσικό να μην φερθεί με λεπτότητα στους στασιαστές στρατιώτες και αστυνομικούς. Όμως σε πολλές περιπτώσεις η αστυνομία τους υποδέχτηκε με κατευναστικές διαβεβαιώσεις για την πίστη της στη δημοκρατία. «Κρατάμε τον όρκο μας, μένουμε πιστοί στο Σύνταγμα», έλεγαν. «Μέχρι χθες σας συλλαμβάναμε, είναι αλήθεια. Ήταν το καθήκον μας. Σήμερα ασχολούμαστε με τους φασίστες, τους στασιαστές, τους προδότες! Καταλαβαίνουμε ότι είσαστε αναρχικοί, δεν θέλετε τις αστυνομικές δυνάμεις. Πολύ καλά, αλλά πρέπει να καταλάβετε πως έχετε συμμάχους οι οποίοι πιστεύουν στο κράτος, οι ρεπουμπλικανοί, οι σοσιαλιστές, οι κομμουνιστές. Υπηρετούμε το Σύνταγμα, ζήτω το

Λαϊκό Μέτωπο». Αυτοί οι αστυνομικοί θα ήταν οι πλέον επιμελείς στον βασιανισμό και τις ειτελέσεις των φασιτών αιχμαλώτων που έπεφταν στα χέρια τους. Πολλοί από αυτούς τους αιχμαλώτους δεν ήταν φασιότες, απλώς ήταν άνθρωποι της μεσαίας τάξης που συμπαθούσαν τον στρατό ή γενικότερα τη Δεξιά. Αλλά η αστυνομία έπρεπε να δείξει τον ενθουσιασμό της, προκειμένου να καλύψει το ύποπτο παρελθόν της και το ακόμη πιο ύποπτο μέλλον της. Είχε επιμείνει περισσότερο από οποιονδήποτε άλλο ώστε να μη δοθούν όπλα στο συνδικαλιστικό κίνημα, που ήταν η μοναδική δύναμη η οποία πραγματικά μπορούσε να απωθήσει τον στρατό.

Πριν τελειώσει η ημέρα ακούσαμε ότι μια ακόμη ταξιαρχία επρόκειτο να παραδοθεί. Αυτό συνέβη στην οδό Ντιαγκονάλ, έναν κεντρικό δρόμο στην περιφέρεια της πόλης. «Μεγαλείο», είπα όταν το άκουσα. «Πάμε να τους δούμε να παραδίνονται». Υπήρχε εκεί ένας νεαρός λοχαγός με διακόσιους άνδρες. Ήταν ένας ήρεμος συνομιλητής. «Δεν σιοπεύουμε να πολεμήσουμε ενάντια στους Ισπανούς», είπε. «Έχω πάρει διαταγές από τον Γκόντεντ, αλλά δεν θα τις υπακούσω». Του είπαμε ότι ο Γκόντεντ είχε συλληφθεί. Προσπονήθηκε τον έκπληκτο και τον ευχαριστημένο. «Αφήστε τους άνδρες να πάνε στα σπίτια τους και τις οικογένειές τους», είπα. «Ο πόλεμος ενάντια στους Ισπανούς τελείωσε για σας».

Αργότερα θα χτυπιόμουν για το λάθος μου, το μόνο που έκανα εκείνη την ημέρα. Ο αξιωματικός πιθανόν γνώριζε ήδη ότι ο Γκόντεντ είχε συλληφθεί. Το μόνο που ήθελε ήταν να ξεφύγει από μια δύσκολη κατάσταση. Έπρεπε να κρατήσουμε κοντά μας τους στρατιώτες. Ήταν καλοί στρατιώτες και η προπαγανδιστική δύναμη του παραδείγματός τους θα παρακινούσε κι άλλους στρατιώτες να ενωθούν μαζί μας. Τελικά αποχώρησαν μαζί με τον οπλισμό τους. Οι περισσότεροι έφυγαν από τη Βαρκελώνη και πιθανόν πολλοί επέστρεψαν τελικά στον τακτικό στρατό, τον στρατό του Φράνκο. Επρόκειτο για την καριέρα τους. Κάτσαμε και μας κορόιδεψαν.

Όμως αυτό ήταν το τέλος της προσπάθειας του στρατού να αναλάβει τον έλεγχο της πόλης. Καθώς έπεφτε η νύχτα υπήρξαν σποραδικές μάχες με συμπαθούντες της Φάλαγγας και άλλα στοιχεία της Δεξιάς, αλλά ο στρατός δεν συμμετείχε. Όταν οι πολίτες-στασιαστές έμαθαν για την κατάρρευση του στρατού, έχασαν τη μαχητικότητά τους. Η Βαρκελώνη ήταν δική μας σε λιγότερο από 24 ώρες. Το κρίσιμο σημείο ήταν όταν ο Μανουέλ, που έσυρε εκείνο το παλιό 75αρι στη στοά, τίναξε στον αέρα τη θέση του οπλοπολυβόλου. Μόλις παραδόθηκε το στρατηγείο, δεν υπήρχε κανείς να δώσει διαταγές. Ούτε είχε απομείνει κάποιος αρχαιότερος αξιωματικός με επιθυμία και στομάχι να αγωνιστεί για ολόκληρη την πόλη.

Πήγα σπίτι. Είχα πληγωθεί. Μου είχαν ριζει, μπορεί και να είχα σιοτωθεί. Είχα ανακατευθεί σε μερικές άσχημες σκηνές, που δεν θα ήθελα να τις ξαναδώ. Αλλά η Βαρκελώνη ήταν δική μας, ανήκε στον λαό. Ήμουν τόσο εξαντλημένος, που δεν μπορούσα να κοιμηθώ, ενώ αιμορραγούσα κιόλας. Στη μέση της νύχτας πήρα το ντουφέκι και περπάτησα στην πόλη. Υπήρχαν πολλοί άνθρωποι που γνώριζα από τους συνδικαλιστικούς αγώνες όλων αυτών των χρόνων. «Γεια», μου φώναζαν. Εδώ κι εκεί υπήρχαν φωτιές. Οι ταξιαρχίες παρέλαυαν στους δρόμους, τα κουδούνια αντηχούσαν. Κάποιοι λεηλατούσαν και έκαιγαν μαγαζιά, ακόμη και μερικά σπίτια που ανήκαν σε πολύ γνωστούς φαλαγγίτες ή δεξιούς πολιτικούς. Οι πυροσβέστες προσπαθούσαν να σώσουν καλλιτεχνικούς θησαυρούς σε μια εκκλησία. Πολλοί νέοι χόρευαν στις πλατείες, τραγουδούσαν, χτυπούσαν τα πόδια τους και γελούσαν. «Η Βαρκελώνη είναι δική μας!» φώναζαν καθώς περνούσα.■

Στις 19 Ιούλη 1936, το προλεταριάτο της Βαρκελώνης πήρε τα όπλα και αντιμετώπισε νικηφόρα την ανταρσία των φασιστών στρατιωτικών. Σ' αυτή τη μπροσούρα (απόσπασμα ενός μεγαλύτερου βιβλίου με τίτλο *Miguel Carcía's Story* που κυκλοφόρησε στη Βρετανία το 1982 από τις εκδόσεις Cienfuegos Press) ένας από τους πρωταγωνιστές εκείνης της μέρας, ο Miguel Garcia, περιγράφει τα γεγονότα, αποδίδοντας χαρακτηριστικά την ατμόσφαιρα που επικρατούσε στον εργαζόμενο λαό στην αρχή της ανολοκλήρωτης (και τελικά στρατιωτικά ηττημένης) ισπανικής κοινωνικής επανάστασης. Επιλέξαμε να παρουσιάσουμε το συγκεκριμένο απόσπασμα, επειδή στην Ελλάδα είναι πολύ λίγα γνωστά για τη συγκεκριμένη μέρα, «μυθική» πλέον για το αναρχικό κίνημα. Επίσης όμως, γιατί δείχνει πρέπει ποια είναι η αντίδραση των προλεταρίων όταν οι φασίστες (οργανωμένα ή ανοργάνωτα) σηκώνουν κεφάλι και αποπειρώνται να παίξουν το ρόλο που τα αφεντικά και το κράτος τους έχουν αναθέσει. Στις μέρες μας η Βαρκελώνη του '36 φαίνεται πιθανόν πολύ μακριά. Αν όμως αναλογιστούμε τις κοινωνικές, οικονομικές και πολιτικές συνθήκες μέσα στις οποίες ζούμε, μπορεί και να μην είναι έτσι τα πράγματα. Τα συμπεράσματα ανήκουν στην έμπρακτη κριτική των αναγνωστών και των αναγνωστών.

Η έκδοση